

při odnášení za tmavých nocí a úplném zatemnění ulic a oken.

Trestání za zatajování obilí byli, jak již zmíněno Jarosl. Sklenář z č. 19 a Ant. Sklenář z č. 20.

Převod nemovitosti.

Obchod a převod nemovitostí nebyl prováděn až na prodej role na zahradě Boh. Šmýda z č. 27 J. Mitschemu. Na pozemku zřízeno a provozováno je zahradnictví.

Pracovní povinnost.

V zemědělství jevil se nedostatek pracovních sil, proto byla úřady nařízena pracovní povinnost všech mužů a žen a to mužů od 16 do 55 roků, žen od 18 do 45 roků. V důsledku zavedení pracovní povinnosti a zavlečení mladých dívek do Říše na práci nastal značný vzestup počtu sňatků. Tímto opatřením zajišťovaly se mladé dívky proti zavlečení na různé práce v továrnách a do Říše.

Některé podniky v okolí (Moravia, Heižorn, Lutln) byly přeměněny na výrobu válečného materiálu. V některých byly dle zjištěných okolností vyráběny i součástky pro druh zbraně V1.

Doprava

Doprava na drahách a to jak osobní taž i nákladní byla omezena na nejmenší míru. Pro dopravu osob stanoven omezený počet vlaků, s cílem dovézt lidi jen do- a z práce. Doprava autobusy byla zastavena vůbec (benzin pro armádu). K nepravidelnostem docházelo i u této dopravy za letecích poplachů a za náletů příp. přeletů spojeneckých svazů.

Obyvatel-
počet

Počet obyvatel v obci pohyboval se kolem 860-890 osob.

Ledová zátopa.

V roce 1940 následkem velkých mrazů zamrzla řeka Bystřička nad dolním splavem tak, že občané bydlící u toku řeky byli ohroženi jarní záplavou. Led byl 23. března 1940 rozstřelován vojskem německé obranné moci a také uvolňován průchod pro odtok vody. Nikdo k úrazu nepřišel, ani nebyla způsobena škoda. Škrasit bylo zboží čs. armády a čs. původu (viz str. 91). - V těch velkých mrazech utrpělo škodu ovocnářství zmrznutím až 90% mladého stromoví.

Za okupace vypukl v obci menší požár v domě Alberta Sklenáře

v čísle 39, při čemž shořela střecha domku a zadní část ve dvorku. Rázným zásvkem hasičs. sborů bylo rozšíření požáru zabráněno, rodina byla však němec. úřady vyšetřována. Požáry v obci.

Mimoto vyhořela kolna Josefa Zvonečka v čísle 108, - patrně ze sousedství čísla 72 (též str. 98).

V roce 1945 shořela garáž Josefa Folka v č. 84 s dodávkovým nář. autem.

V důsledku prvních dvou požárů byly zavedeny t.zv. požární hlídky z nařízení úřadů a sice jeden člen Sboru dobrovolných hasičů a jeden z občanstva, kteří v noci hlídkovali, aby hlásili včas vypuknuvší snad požáry a mimoto aby zjišťovaly podezřelé osoby, které si nedovoleným způsobem opatřovaly potraviny z obchodů, mlýnů, od rolníků a pod. Hlídky trvaly od 21-1 a od 1-5 hodin ráno. Požární hlídky.

Stavby domů byly, až na nejdůležitější budovy potřebné pro vojenskou správu úplně zastaveny. Za celou dobu okupace byl postaven v obci domek pro deputátníky Fr. Švestky z č. 26 a to domek č. 146, povolený jako důležitý a na kterýž byla povolena zems. subvence. Stavby

Jak již bylo řečeno, - porážek vepřového dobytka bylo hojně. Tvrdí se dokonce, že těch „černých“ bylo více, nežli „bílých“. - Mouka pšeničná se prodávala za 5 až 10 korun, slušná cena byla ještě 12 až 15 korun, draž nikdo u nás nekupoval. Sádlo, jehož úřední cena byla ke konci války k 24 za kg dosahovalo ceny k 1.000 i více, máslo k 400 až 500 kg; kromičář je sám-mimo obec - kupoval. Kořalka - stopka - platila se až k 30.- Černé ceny.

Z prací z Německa utížalo mnoho mladých. Tresty za útek byly bírné tábory. Těmito prošli Mir. Ženčák z č. 50, Jos. Tospíšil z č. 149, Oujezdský Alois z č. 34 (Kunčičky u Ostravy), Matěj Adam z č. 63 (Chvalovice) a Emilie Švarcová z č. 51 (Ruzyně u Prahy) (viz str. 120). Po odpyčání trestu nucený návrat na staré pracovní místo. Bírné tábory.

Vyššími velitelstvy něm. branné moci bylo v roce 1944 rozhodnuto, že město Olomouc bude pevností a že pro jeho obranu budou zřízeny v jeho okolí

Opevňovací
práce

obraně zákopy a různé překážky. Okolo Olomouce bylo soustředěno v zimě 1944/45 a na jaře r. 1945 na tisíce mladých českých mužů, - zákopníci jsme jim říkali -, kteří za dozoru SA (Esamanni) prováděli výkopy střeleckých, dělostřeleckých a protitankových zákopů, krytí, obranných zařízení a opatření. Celá soustava těchto zákopů byla v hájku, na kříbech, u Boží muky, od hostince Bouda k hornímu splavu, kolem Hamer, na pevnůstce a pod. Protitankový zákop táhl se od tratě u strážnice č. 4 (Chvalkovice) kol pevnůstky bystrovanské směrem jv. k pevnůstce Holická (u Hamer). Zákop 6 metrů široký a téměř 4 metry hluboký zničil na řadu roků půdu polí, jimiž vedl. Zákop byl zaházen strojem až v roce 1947.

Zákopníci

Hoši - zákopníci, pocházející většinou z Čech (od Hradce králové, Pardubic), byli ubytováni v obci ve škole, v hostincích i v soukromých bytech. Měli společné stravování i svou vlastní správu. Dozor měli orgánové SA (Sturmabteilung - útočný oddíl.). Výsledkem práce, již se zákopníci vyhýbali nebyl valný jejich počet a občané jim v brzdění práce napomáhali. Předstírali choroby, práci se vyhýbali, jí se vzdávali, domů odjížděli. Náčiní, jako lopaty, rýče a krumpáče zahazovali do vykopané hlíny a všemožně práci brzdili. Poněvadž to byli čeští hoši, byl poměr obyvatelstva k nim přátelský a nabádavý. V obci jich bydlilo kolem 600, tábor kárný s příslušným hladověním měli ve Chvalkovicích, lékaře v Holici. Sam je vodil vedoucí (jeden čas i Josef Pavlík z č. 134). Prvá část - starší ročníky - byla chování slušného a rozumného; druhá část, mladší ročníky v druhém sledu za první částí, s terou vystřídali, chování neuzádněného, patrně mnoho z nich odchovanci kuratoria. Ztrátou zůstala pro děti brázdě 17 loutek 50 až 55 cm velkých ze sčtině, visacím zámkem uzamčené.

Veřejná morálka a zdravotnictví.

Následkem malých přidělů potravin trpělo obyvatelstvo - zvláště městské Nemoce a vrstvy dělnické v městech - podvýživou, čímž dár podnět k vzniku různých chorob jako břišního tyfu (i škrvnitý tyf se vyskytoval), vyrážek (z náhradních poživatin - buničina) a zvláště mezi mladými rozšířené tuberkulóze plic.

Neobvyklému stoupení cen životních potřeb třeba přičísti i to, že alkohol Alkohol stal se vzácnějším (zdroje jeho výroby jednař lidové spotřebě, výrobce sám dodával i armádě, v neposlední řadě i jako pohonná látka motorů -), což vedlo vše k nahrazování jeho pálením po domácku (destilační nedořonale přístroje či prosté „lavory“). Toto černé pálení zvýšilo poptávku po euru a vyhnalo jeho cenu do výše tak, že na černém trhu se platilo za kg i k 200-.

Mimo pití lihovin vzrůstalo se i hraní karet, mezi mládeží dokonce karty. o nevidané obnosy. Jedinou světlou stránkou toho hraní bylo pro tu dobu snad to, že se nepolitisovalo a občané měli při hře postaráno o to, že je pro různé výroky Říší nepřátelské snad nebudou stíhat, když jich u karet nebylo použito.

Jiným zlem, jež válka přinesla, byl t.zv. a již jmenovaný „černý obchod“, při Černý obchod. němž někteří specialisté v tom oboru dovedli vydělati na lidské bídě ohromné částky peněz. Prodávalo se vše možné: potraviny, textilie, kůže, lihoviny, šicí a jiné, za nezvykle zvýšené ceny. Ku př. máslo až za 500.-k kg, vajíčko 10-15 korun čus, cigareta rovněž mnohdy za 10-15k čus (v přidělové ceně stála čus čus konci války 1 korunou, přiděl byl 15 čus na týden -). „Pod rukou“ bylo lze koupiti vše možné. Hojně se také vyměňovalo.

Zastavením činnosti veřejných a výchovných spolků, odvádím jich činovníci na práce do říše, starostmi rodiči o sehnání výživy za okolností ne vždy pravidelných a pod. byl dáván mládeži ne vždy také dobrý a působivý příklad mravní. Morálka mladých hochů a dívek byla značně uvolněna a objevením se charakterů pochybných v popředí nabyl průměr sdělení že

krádeže.

zločinnosti a krádežím a jiným neřestem povážlivé výše. Ač krádeže přímých nebylo, ba možno říci, že byto v důsledku zavedení trestu smrti za krádež v době zatemnění ustaly vůbec, přece dispozice pro ně existovaly a pro první čas po osvobození se projevily. Konkrétně i těsně před osvobozením se množily. - Tak byla v čísle 18 u Františka Šklenáře (na chalupě) provedena 13. března r. 1945 v 21 hodin smělá krádež, vlastně loupež. Dva či tři muži vtrhli do stavení, dva z rodiny Šklenářových přinutili zbraněmi k trpnému chování („stálenko, nehébejte se!“) a třetí z domu musel utáznati zásoby uzeného masa, sádla, ovoce a též peníze. Věci pobrali a odešli. Kdo krádež provedl, nebylo zjištěno, ale zcela určitě jednalo se o pachatele z cizí obce, snad hršící taž na dobrou pověst partyzánů, jimž čin mohl býti připsován.

Fronta.

Dříve, nežli se u nás objevila první spojenecká letadla, dověděli jsme se o jejich činnosti sluchem.

Letci, předvoj
fronty

Z jara r. 1944 dolehly až k nám první zvuky leteckých bomb, shazovaných v oblasti Vídeňského Nového Města a Vídně. Týmž rokem zahájeno soustavné bombardování území čes. republiky anglickými a americkými letci. První americká a anglická letadla přeletěla nad naší obcí dopoledne dne 7. července 1944. Směřovala do Prusého Slezska a bylo jich napočítáno na 250 letadel. Téhož dne za zpátečního letu jedno z letadel počalo za sebou zanechávati kouřovou stopu. Zřejmě hořelo. Během krátké chvíle vyskočili z něj 3 letci pomocí padáků. Pojednou se letadlo celé vznalo a hruď padalo kolmo dolů k zemi. Mezi plameny mihnul se letec s padákem, což bylo možno dobře dalekohledem viděti. Letadlo dopadlo za tršicemi u Oseka. Poslední letec se zabil.

O nějaký čas později pronásledovaly po poledni americké stíhačky ně-

mecké stíhače. Boj odehrával se ve výšce sotva 100 metrů. Tři nebo čtyři americké stíhačky Němce od Přáslavic přes V. Pystkici, zde zůstalo 9 zásahů ve východní stěně nadat. hostince, přes obec Pystrovany nad cihelnou. Podle očitých svědků bylo krásně vidět státní značky na letadle i letce. Němce zneškodnili mezi Štěpánovem a Olomoucí, zde zůstalo rozbité, hluboce <sup>vzemi za-
boření.</sup>

Soubroj stíha-
ček -

Očitým svědkem to byla vzrušující podívaná, odehravší se za ohromujícího hučotu motorů a obrovské rychlosti.

Nad obcí přelétávaly v roce 1944 a 1945 téměř obden velké bombardovací svazy, které byly sledovány s účastnou radostí větším českým obyvatelstvem. Shozeny byly jednou též 3 bomby v blízké Vel. Pystkici, zřejmě neúmyslně, kde způsobily menší škody na obytných budovách. Jinak v našem katastru nebyla shozena žádná bomba. Pouze při jednom přeletu bombardovacích svazů byly shozeny prázdné nádrže od benzínu.

Za jednoho náletu byl sveden nad obcí letecký souboj za zásahu protivletadlového dělostřelectva z okolí Olomouce (Tabulový vrch?, Holice?), při němž bylo sestřeleno jedno americké letadlo, které po úsech, roztrženo, padalo k zemi. Letadlo svádilo boj již od Ostravy. Při tomto sestřelu letci sestřelovali pomocí padáček. Z posádky letounu bylo asi 5 mrtvých, které něm. vojsko ihned odneslo do bystrovanské pevnůstky. Část letadla - hlava - dopadla u vchodu do pevnůstky, kde úplně shořela. Vyprávělo se, že někteří z letců měli u sebe vstupenky na večerní činó či divadlo v Těšně. Týž večer zůstalo jejich místo v divadle, žel, prázdným. - Výstroj jejich byla bezvadná; boty, kombinézy, jídlo, konzervy, čokoláda. Po tom všem ptá-li se něm. vojáci jako po osobní záležitosti: - Namísto pádu amer. letce zasazena lípa. Lípa pomníkem

Přelety

Za náletů a přeletů nebyl nikdo z místních občanů zabít ani raněn. amer. letci (Smak - Bombardování bylo daleko slyšitelné, i ze vzdálených obcí a měst moravských, jako Borna, Vyšěova, Prostějova, Přerova a někdy i za bombardování města Vidně trásla se a drněla oěna i dvěře. Snad to bylo údolním pásmem Moravy taž zřetelným. Slyšeti bylo taž destruce bomby za náletů

na Kolín a Pardubice. - O vánočních svátcích v r. 1944 přeletěly přes obec a konaly se nějaké souboje, neboť prázdné nábojnice těžkých žulo-
metů padaly na silnici k Droždínu.

Zajatci -

Koncem ledna a v únoru (11. února a později) v r. 1945 prošlo obcí tisíce rusých válečných zajatců a lidí odvedených z Ruska na práci. Transporty o 600 - 1200 zajatců byly doprovázeny asi 10% počtu německými vojáky. Neviděli jsme větší lidské bídy, zuboženosti. Za mrazů o hladu šinul se mlčelivý temný průvod poloroztrhaných, v cárech ze šatstva zby-
lých, na nohou hadry nebo dřevění podešve, špinavých, hladem vyždě-
ných tváří. - Neviděli jsme bídnějšího, ponížentějšího lidského stavu nad ten, kterým Němci připravili Slovanům - Bili je pařbami, stříleli -

Srdce promlu-
vila -

Část těchto transportů směřovala od Ostravy po státní silnici a odbo-
čila přes Bystrovany, Droždín atd. do sv. Čech. Několikrát byli ubytováni
v cihelně, jednou i 2-3 dny, nemohli pro slabost dále. Obec se jim postarala o zásobování, dostali polévku, mnoho polévky, lidé nosili z domu uvařené brambory, fazole, hrách, po celých hrncích, brambory se vařily v celých paňácích a na šotkách, obrovská množství a dováželo se to do cihelny, lidé sélízeli vděčné pohledy oběťaví naši občani a zvlášt' naše ženy, zřek-
nuvší se často vlastních zásob pro dobu příští. - Večerem zněl z cihelny zpěv -, ruský zpěv -, snad za dary země děš. - A tať tomu bylo mnohokrát, takže obec neměla už zemáči. - A tať přivezli občani z Holice, snad dodnes nám nevdání, v noci fuřny zemáči, do dvorů, aby si vozy po vyložení o-
pět odvezli. Nevím, šoho jmenovat v tom počínání jako nejzasloužilejšího - ale byli občani (byl š tomu čas -), šteklí se celé dny o tuto věc starali. Prý nám byl posla'n od jednoho z transportů děšovný, všem, dopis. -

Še zajatci zůstali tři v obci ve stodolách, podporováni jídlem a vyčkali v zátopech příchod Rudí armády (stodola v č. 9).

Byli to zajatci vyčerpaní práci v dolech (katorice?) a pochoduující pěšky, většinou bez jídla. Kuchyně u nich nebyly. U jednoho transportu,

doprovázeného asi 120 němec. vojáky za vedení hejtmana, byl viděn z celé kuchyně pouze 1 šotýleš, jehož plný obsah byl by stačil sotva pro těch 120 konvoje, ne pro těch 1200 - 1700 zajatců. - Svědek viděl, jak německý poddůstojník vytáhnul na tačového ubožáča pistoli a tento, majíc na paměti smrt svých šamardů, s posledním vypětím posledních sil se zvedl a belhal se dále. U Droždína pryč byli někteří odstřeleni. - Vzorňé chování se obyvatelstva nešlo pozornosti doprovázejících Němců, jimž bylo také dobře navrženo, aby akci zajatcům poskytnou dovolili -

Věc zásobování byla po odchodu těch zajatců - snad jich bylo hodně přes 20.000, - vyšetřována i Gestapem. Velitel s Gestapem mluvil a vysvětlil, že zajatci několik dní nejedli, že nemá šotlí na vaření (ani zásob, jen koňské maso-) a šotel je pouze na 25 litrů, takže sám uvítal, že občanstvo projevilo ochotu zajatcům uvařit, - jinak by nemohli dále pochodovat.

U starosty obce J. Půdy a rolníka R. Šádlníka (číslo 15 a 13) nanosilo se něco sebraného pro zajatce šatstva a obuvi, šterou mezi zajatce tam ubytovaní léšari - Rusové pomohli rozdělit. Šaty a obuv - patrně na uddání Němce Himmera (bydlil v č. 89) - se musela odvésti na okres. úřad (Landrat), takže jen část došla svého určení, - pomocí zuboženému božím člověku. Starosta obce měl nadto ještě zodpovídání.

V únoru 1945 projela osadou Pystrovany část armády tzv. Vlasovců Vlasovci. (měli bojovat s Němci proti Rudí armádě-) a to od Droždína k Lipníku, asi 800 na šoních, v čele velitel na šočáře.

Veškeré občanstvo připravovalo se na blížící se frontu. Kopány byly úkryty na uložení různých potravin, cenných věcí, šatstva, zvlášt' paž zabezpečovány sklepní místnosti, které měly sloužiti jako kryty při bombardování a k osobní ochraně. Mnoho čarně a nevhodně uložených věcí se zkažilo (vlhkostí zplesnivěly oděvy, rozpustil se cukr-).

Koncem ledna 1945 valilo se po zasněžené státní silnici množství Němců z Polska. trénu i civilního německého obyvatelstva z Polska. Do naší obce se též na

přechodnou dobu nastěhovalo něžoliz německých rodin, ovšem z těch t. z. v. lepších vrstev. Někteří projevili zájem, že by se u nás usadili. Lidé v tu dobu již počali ukryvat věci, něždo důkladně, jiný ledabyly, což vedlo ke ztrátám, nemilým ztrátám, šedý zejména myši požraly lidem hodně šatstva, nebo vlhkost proměnila - jak bylo říčeno - pytlík s ceérem v betvaron, špina-vou hadrovinu -

Opevňovací a
děla v obci

kolem obce byla na něžolizá místech založena děla, na pohyblivých podstavcích, v betonových zálopekách a základech. Koncem dubna byla děla vyzvednuta a odvezena, ž úlevě občanstva. Posice: na zahradě v č. 133, u náhonu na mlýn proti č. 145 a jinde.

Záložníci
domů.

Záložníci byli již koncem dubna 1945 propouštěni, pokud neprošli předtím do svých domovů.

Poslední dny..

Na začátku žvřtna 1945 postupovala fronta směrem od Ostravy a Brna. Němci očěřávali hlavní útok od Ostravy a talé všechna opatření ž zadrženi toho předvídaného náporu byla obrácena směrem ž Práslavicím. Teprve v poslední chvíli Němci improvisovali obranu proti směru od Šternberža. Proto talé nebylo Němci využito vzdušných min, umístěných u vrchního jezu a pečlivě hlídáníž (viz str. 145). Teprve poslední chvíle byl jim dávan jiný směr bez přesného záměru.

Střelecké záložky ožolo Bystrovan byly slabě obsazeny a to pouze vojiny domobraný, t. z. „Volkssturm“, žteří v době, šedý se blížila Rudá armáda záložky opustili tak, že tyto nebyly ani chráněny. To už Němci brali žoně ž povozý občanům.

Vzhledem na postup Rudé armády na jižní Moravě očěřávala část něm. vedení postup proti Olomouci talé z jihu, od Přerova. Proto byla protitanžová děla založena na různých místech a provedena cvičeni z nich v ostré střelbě (u Karner. mlýna).

Místní Němci podali zalézati a hledati si alibi, jak dřívě mnozí už dělali. Dne 1. žvřtna 1945 utičali něžteří přivandrovali dohlížitelé na záložek -

- Němci - z vesnice směrem ke Sternberku. Došla zpráva o povstání v Přerově a v Olomouci. Utekli přímo od jídla, vidličky nechali zabodnuté v knedličkách a s nutnými zavazadly prchli. Netušili, že jdou Rusům vlastně vstříc -

A co dělali naši místní Němci? kde jsou ty ženy, zpychle řeči dočasných nám páni, řeči, již se ani kádně nenaučily? - kde vaše nenávisť k nám - v co se změně teď, v co po letech, v nichž vám bude s námi žít? -

Hlas, jenž znal jen vzlyk a křik, jenž viděl špaliky popravicí a celý pln zbitých těl, je svoboděn -

má dělovat - Dělovat, že místo žalu a rovní bezpočtu smí vidět zas a vnímat stromy, světlo, lid a krásu barev, oblohu jasnou, život celý -

Má dělovat - Hlas, chvilí se díkem vítězným armádám, zvlášt' Tobě, Armádo Rudá, jejíž děje prošlel mozek náš celý v každý den, v každý den celý až k Moskvě a od Stalingradu, za řádění běsu pangermánství rvoucího mu hrudě -

Snad modlívali jsme se za pevné ruce tklmající bájný ruský meč v ruce hrévné, by rozdrtil tu prušáckou hlízu na těch verstách bez konce, by došel trestu svět bezcitnosti a sobectví, nemající nikdy dosti v žádosti po nových z nás obětech, nás, tlisněných jak ptáče v kleci, pískle v bouři -

Po letech čekání, plných utrpení žonečně došli, - přišli sem - všichni tak, jak jsme je čekali a v něž věřil náš jazyk v dávnou šerém -

Snad touha po sjednocujícím bratrství se seuskutečnila jednou přec! -

Český lid vždy horoucně miloval svobodu. Nejúchvatnější stránky našich dějin psány jsou krví bojovníků za věc spravedlnosti, pokroeu a svobody. Zničení národního svobodného života v době pobělohorské pochládáme za temnou a smutnou dobu národní historie.

Národ, který tři století snil, toužil i vzpomínal a bojoval za svobodu, tuto svobodu v roce 1918 pozdravil s příkladnou radostí a počal budova-
ti svobodný život ve svobodném státě.

Žel, - rozvoj temných sil v něčtených zemích rozpoutal nejničivější válečný požár, jaký poznaly dějiny lidstva. A v těchto letech vlády barbarství prošel národ náš ponížením a utrpením, - i bojem nerovným.

V dubnu a květnu r. 1945 vstoupily a postupovaly na území naší porobené na čas vlastní hrdinné armády Spojenců, z nichž zvláště Rudá armáda mstila naše ponížení a postupně přinesla svobodu našemu lidu.

Dny 5. až 9. květen rokem 1945 zůstanou na věky památnými dny naší domácí historie. Budou nám, našim budoucím i ostatnímu světu připomínati opět naši odvahu, vzkríšenou bojovnost a konečně závratnou radost z opětné svobody.

Němci připravovali od zimních měsíců roku 1944 obranný systém pro Olomouc, počítajíc s pronikáním a postupem Rudé armády od východu. K tomu účelu vybudovali způsobem otročáři soustavu opevnění, která hluboko rozryla pole celého okolí. - Tak táhly se hluboké zářopy protitankové i v katastru obce Bystrovany od strážního domku č. 4 u Chvátkovic asi 500 metry východně směrem k jihovýchodu poblíž pevnůstky k Sušičně (asi 100 metry východně). Zákop 4 metry hluboký a 6 metry široký zničil na dlouho jašost polnosti, jimiž procházel.

Háje a části jižně odtud byly nám po měsíce nepřístupny pro soustavu opevnění s podzemními kryty, minami a drátěnými překážkami, vše hlídané pravidelnými strážemi (strážnice v domě č. 128 a část v č. 130).

Zářopy byly u Boží muky na křižovatce směrem k Droždínu, na Kříbech, na „Panském“ mezi hostincem Boudou a Bystřičkou, kolem pevnůstky, nad cihelnou. Jednotlivé kryty (bunkry) dřevem vyztužené, - ne nadarmo na nich pracovaly četny mladých „zákopníků“, jaž se jim říkalo (viz str. 106 a 128), přivolaných z Čech z Hradce a Pardubic, po dobu mnoha týdnů. Pro ščodu na poli, nadarmo pro žončící slávu okupantů -

Obec Bystrovany prožila před osvobozením těžké chvíle.

Přily to zvláště první dny květnové, kdy dnem i nocí ustupovaly po státní silnici od Lipníka nepřehledné řady a řolony německé armády směrem přes Olomouc. Bylo vidět, že fronta, na čas u Ostravy se zastavivši, se dala v pohyb. Houstnací proudy, valící se ve dvou i třech souběžných řadách (trény, pěchota,

rychlé jednotky) byly uváděny ve zmatek přechájecím, v to misticím se německým civilním obyvatelstvem.

Počátkem května vzrostla činnost výzvědného ruského letectva. Téměř každý večer bylo možno spatřiti nějaké letadlo. Rudá armáda blížila se Prostějovu, Přerovu; její boj bylo možno pozorovati za jasných dnů ze Sv. Kopečů, - frontu v kouři a dýmu. Leč Rudá armáda blížila se též Jeseníky od Bruntálu ke Šternberku.

5. květen

Přetížení státní silnice bylo v sobotu 5. května 1945 na čas odlehčeno dirigováním některých ustupujících částí na okresní silnice z Velké Bystřice na Buřovany a dále směrem severozápad na Dolany a k dosažení pravého břehu řeky Moravy.

Tyto odsuvné akce byly mařeny zásahy Sovětských letadel, útočících snad každou hodinu svými hloubkovými lety nad těmito kolonami. V sobotu tuto, 5. května křměla takřka bez ustání sovětská děla v prostoru od nás na sever, svědčící o rychlém postupu Rudé armády směrem na Šternberk a Olomouc. Toto bylo potvrzeno ve večerních hodinách: německé jednotky směřující na severozápad, změnily směr ústupu a vracely se opět přes Bystrovany na státní silnici Lipnič n. B. - Olomouc. Noc ze soboty na neděli, kdy silnice v obci byla zcela zablokována vozidly, dosáhl chaos vrcholu.

6. květen

Neděle 6. května 1945 byla již ve znamení boje o olomoucký kraj. Do obce naší přijelo odpoledne na rychlo několik německých baterií, unavených, s koňmi (na 500 koní ve dvorech a zahradách), které zaujaly pohotovostní pozice. To byla nejvážnější chvíle, kdy jednalo se o osud Bystrovan, ocitajících se tak v zájmu postupující RA od severu, která potřebovala k rozvíti nástupu na Olomouc mítí uvolněné levé bříčko aspoň po Bystrovany a v zájmu odsouvající se jižně odtud armády německé, jejíž kolony ještě stále plynuly po státní silnici. Byly to svým způsobem bleště, jež se mohly stišňovat v řádné rozvalení obce.

Německé vedení, vidoucí patrně marnost tohoto počínu, asi po dvou hodinách

tyto baterie k velké úlevě občanstva odvolalo, při čemž také část ustupujících formací dirigovalo na okresní silnici Velký Týnec - Vsišišo.

Tež dostali jsme se konečně v neděli 6. května do bezprostřední blízkosti fronty. Asi kolem 3 hodiny odpoledne zvedala se mračna prachu a kouře mezi Šternberkem a Štěpánovem. Tež již byla v těchto místech kanonáda v plném proudu. Fronta se tedy blížila ze severu, nežli z východu či z jihu. Lidé pasovna tihli do svých obydlí nebo sklepních krytí. V noci strílela již děla z obou stran a vybuchovaly miny. Občas v noci bylo slyšeti zařvíteti t. z. Stalinovy varhany (děla o soustavě mnoha hlavních, jejichž náboje byly odpáleny najednou.)

Týž den 6. května večer kolem 23 hodiny dopadají do Bystrovan první rašetrové miny ze severu.

O půlnoci byl přišerný pohled na Svatý Kopeček: jedna věž dole a ještě v Olomouci planuly požáry, odrážející se v ošnech kostela, zdálo se, že celý kostel je v plamenech. K ránu jeji po silnici snad ještě Němci, civilní prochající obyvatelstvo, stěhující se z něktených německých vesnic.

V pondělí 7. května dopadají na obec již granáty drtící obydlí a zkrětenutí obyratele - pokud tež již nečinili v neděli - najítí útočiště ve sklepech. Tedy v pondělí 7. května 1945 počíná vlastní boj o Bystrovany.

Němečtí vojáci leželi zakopáni podél tratě frontou k Droždínu. Později odešli.

V pondělí dopoledne přišla četa telefonistů, hledající spojení s nějakou jejich částí. Nedařilo se jim to. Jeden z nich lehl si na podlahu v čísle 118 a ihned spal. jaš dřevó. Pojednou bylo slyšeti kvílivý zvuk - zrovna taš jaš v noci a všichni, i ten co spal, byli rázem ve šlepeš. Na otázku (Dr. Šádniš-), co se stalo, odpověděl jeden stručně: Stalinorgel. Tašovou měli a prolazovali úctu této zbrani („Stalinovy varhany“). ||

Okolo domců od dráhy k Droždínu chodili stále dva vojáci, kteří po poledni počali odpalovati malé bombičky s křídélky. Posílali je něčam k Droždínu. Obyvatelstvo bylo ve šlepech. Co chvíli nějaká kulička plesla do zdi. Občas

práslá do okolí mina. Z pevnůstky střílela ještě děla. Situace nebyla moc vážná.

Až pojednou ke čtvrté hodině ^{7.4} odpoledne bylo slyšeti divný šumot a hrkání. Jako by jela pásová vozidla a - skutečně, tanky jedou, - ovšem: či tanky? V zahradce počal jeden z Němců střílet z automatu, asi sto kroků opět bulet, pojednou hluk se přiblížil a bylo slyšeti pokřik: „jebem tvoju mat.“ - ^{Měrně} Těžko popsati náladu. Rusové byli zde! - Ozvala se ohlušující rána a hned druhá a další. Sklo pršelo z oken. To první ruský tank (samochodka) střílel z děla do bytu V. Hradče (cihelna č. 70). Ostatní rány nebylo vidět, kam šly.

Venku byly slyšeti hlasy. Domáci vyšli ven. Posádka tanku - čtyři krásně urostlí mladí rudoarmějci - byli v sousedství u F. Vacla (v č. 117). Dívali se za procházejícími Němci. Posádka tanku byla přivítána tak, jak jen nejlépe bylo možným a oni pokračovali hned dále do vesnice, kde zastavují v 16,25 hodin na západní části návsi u čísel 26 a 28, doprovázeni asi 35 rudoarmějci s lehkými děly, umístěnými hned poté na okraji obce u kříže a za humny č. Olomouci. Část jich prohlížela a čistila domy po celé návsi a jejich dvory až k humnům. Byly mezi nimi také ženy - rudoarmějky, které vylezly až do světlíků na půdách (č. 13, 26-), odkud pozorovaly únik germanců.

Další postup z návsi dál se po oděžení taliřových min, položených Němci v zúžení silnice mezi rohem domu St. Peřiny č. 31 a Ad. Šelendře č. 11. Z rudoarmějci byl - snad ani ne za celých deset minut poté jeden Němec zastřelen, na dvorku Jana Šlepice v č. 71; jmenoval se Fedor Bogačev a byl seržantem. Ruský poručík o něm řekl, že byl to dobrý člověk -, jeho rov máme ctíti jako svůj -

Později přijížděl ruský tren. Dva vozy uchytily se do dvorů v č. 118 směrem č. Olomouci. U Pačovan a Vel. Pysřice byli totiž Němci. Na pevnůstce bystrovanské děla již nestřílela. Olomouc hořel. Zdálo se, že celé město je v plamenech. A zatím to bylo několik požárů vedle sebe.

Rudoarmějci přicházeli jeden za druhým, dotazovali se po germancích

a ubytovali se po domech. Bylo jich všude plno, těžko odhadnouti počet. Štáb ubytoval se v domě č. 26 v přízemí a část i v patře. Těch bylo na 150, velel jim major, statný pětatřicátník. Ve dvoře tohoto domu a i jinde umístili si stojany a namontovali minomety, z nichž odpalovali miny směrem na státní silnici k Práslavicím i k Olomouci. Práslání odstřelů trvalo asi do 23,30 hodin, chvílemi velmi rychle za sebou.

Rudoarmějci měli také raněné, - dva byli ošetřováni lékařem, jeden z nich značně trvácel. Druhý ležel ve šlepacích v domě č. 118 na pohovce. Měl pochroumanou nohu.

Postup i se vstupem rudoarmějců do vsi dal se rychle a neohroženě tak, že v náhodných divácích vzbuzoval úžas. Do bojových tanků RA přihlásili se ihned jako dobrovolní průvodci 18letý Miloš Dohnal z č. 106, 20letý Bedř. Pícha z č. 15 a Frant. Lažorný z č. 144, kteří jako šraje znali doprovodili je někteří až do Hodolan a to přes Rystřiččou na „čtvrťkách“, kol Sutírny, přiodlézavání ocelovými lany a řetězy smontovaných těžkých železných španělských jezdců v hlavním toku Rystřiččy, - počítávali do Hodolan a na Nový Svět, odešel se Dohnal a Pícha vrátili v úterý 8. května ke 4 hodině ráno pěšky -

Oba mosty ve vsi byly ustupujícími Němci v pondělí kolem 15 hodiny náložemi zničeny, - mostek u mlýna vzal úplně za své, při němž bylo úplně zničeno obytné stavení Met. Sobola č. 3 a značně poškozeno obytné stavení mlýna č. 9 a další ošolí, - Obloučný most přes hlavní tok Rystřiččy, při němž zničena střecha kovárny Jul. Procházky č. 66, kasičské zbrojnice a střechy domů Jana Slepice č. 71, Fr. Štěpěského č. 69 a další ošolí. Tehdy zastřelen Němci Št. Kopečný ml.

Na zmíněném předvojem s tanky následoval prapor RA o síle asi 200 až 250 rudoarmějců, štený se ubytoval převážně ve zmíněném domě č. 26 a po okolních usedlostech, s kořmi, děly a minomety. Minomety byly umístěny i v jiných dvorech a ostřelovaly státní silnici z pondělí 7. na úterý 8. května. Vypráví se, že v usedlosti č. 11 byli Rusové uvítáni ještě teplými šoláči, šteré snaživé hospodyně v době ostřelovací a boji o vstup do obce zadělaly a kerstě napakly.

Oddíl v obci ubytovaný zajišťoval se týžadly hlídek ze státní silnice i za dne 8. května, při čemž bylo něžoliz příslušníků RA raněno.

Nás, občany, znepořojovaly výbuchy min, - avšak Rusové na to byli zvyčeli. Nechali otevřené dvěře od sklepa i ze dvorčiči a dvorčiči, přičož i všechna stavení byla v době té otevřena a volná; šolem 22 hodiny v pondělí, šedij explodovala těžšá mina asi 200 šrolčiči od severních stavení v obci (křižovatka u Božiči mučy & Drožděnu) a šedij nárazem vzduchu tři na schodech seděčiči RA se svezli aš dolčiči do sklepa, doprovodili to šlidným „ničevó“. - Část rudoarmějčiči asi še třech hodině ráno v úterij obec opustila, šli směrem š Olomouci. Řiččali, že jdou do Prahy. Chovali se slušně a aš na něžaké maliččosti nič se neztratilo.

8. květen

Následujičiči, druhého dne v úterij 8. května 1945 v 5hod. ráno udal se snad nejvčšiči výbuch v našem kraji. Pojednou vyrazil vysokij sloup hustého šedého dymu, štenij se nahoře rozšičičil jačo škoruna stromu. Následovala obrovšá detonace, jejčiči náraz bylo dobře znatčiči aš u nás. Podle prvního dojmu vypadalo to tač, jačoby vyletčičla zásoba štelčiva na bystrovanské pevnůstce. Hned vščič bylo zřejmo, že jde o omyl, že to bude asi hodolanskij most. Ve ščutečnostič to byly 4 vagony ekrasitu v hodolanské sladovně. Vočiči výbuchu byla pravá spoušč, - sladovna zůstala úplně v trosčách a od té doby neexistuje.

Rusové jednotlivě přičházeli a zase odcházeli. Měli jsme za to, že je u nás již po bojčič. Svčtla nebylo, jen nouzové (petrolej, sviččy), radio nehrálo, spojení nebylo ničam, šaždij dčim počal žičiči svijm způsobem, počalo se vařitčič. A tač tomu bylo i jinde. Že je zčipna pro tu chvíli po válce, byl ještě šlam.

Němci počali silnici ^{šle zeminčiči do Trčičkovic} oštrčelovatčiči granáty. Venku byl šrásný, jarní slušněný den. Počasčič se od deštčivé a pošmourné neděle zlepšičlo, stromy poččínaly kvčstič. Dopady granatčič a min dčivně s tím šontrastovaly.

V č. 119 u Rud. Rajnohy měli Rusové dělo, jinde tomu bylo tačič tač a z těch děl stále pálili. Munice měli na vorech dostateč. Stalo se, že s dělem odjeli, avšak vůz s municí zůstal na dvorčič čiči v zahrádce. Jeden z němec. granatčič dopadl do zminčičného čičela na zahrádce, ze směru od Holice, asi

3 metry od vozu se střelivem. Rajnochovi odtlačili vůz od svého domu za Bláhovo (č. 138) do pole. - Jiný granát dopadl v č. 118 ke studni, rovněž od Holice, před polednem padl granát před domy 117 a 118 na okraj silnice. Ve sklepě bylo slyšeti, jak utrhla se stahovací lampa od stropu a se roztříštila. Střepony a střepiny sála i z granátů byly v obytných místnostech, díry v omítkách i střeších. Omítky na domech a oženní rámy ve všech staveních povětšinou otřesy povoleny a poškozeny. Mnoho granátů dopadlo na pole (taž šdem č. 138 R. Bláhy dopadlo 6 granátů). Poškozeny byly základy lehčí ráže domů a střechy. Plný zásah na počtě (dřím fr. Doččala č. 105), hospodářství Jana Řídy č. 15, kde dopadl granát před ožna stavení, stodola fr. Šlenáře č. 22 zasažena plným zásahem, domek č. 145 K. Polanský (granát do obytného prostoru střechou), granáty před výměnou A. Žaláča č. 78 a jinde a jinde.

V cihelně byl ušlý nřjaly německý vojáček, štoný odstřelil Rusem nřčolně (an 6) šratných šonů za postupu od Drožděna. Šoně zůstali ležeti na silnici a byli následujícího dne ve štvětu 9. švřtna občany zahrabašni v tančových zákopech.

Prapor RA přes hlavní tok Bystřičky na levý břeh nepřel, maje přímý rozkaz pruze k obsazení vesnice po pravém břehu.

A toho využívali po zákopech, zahradách, stodlách a na půdách (č. 137) ještě rozptýlení Němci k zákeřnému ostřelování všech spojů RA i osob nevojenských po celé úterý 8. švřtna do večerních hodin. Taž zastřelen byl ve dveřích obydlí svého otce v č. 112 mladistvý student Václav Šulc. - Zvlášť zákopy v Hájku nad šplavem poskytovaly jim možnost štržžení pohybu v obci a šol obce a zákeřného ohrožování obyvatel ještě ve štvětu 9. švřtna ráno, šdy zákopy byly šoněně vyšistěny (dřti našly v zákopech ušřjvajšci se esesmany (SS), z nichž 3 byli soudem RA (velitel podplulovníš) souzeni a exekece byla v zápětí provedena (feldwebel a 2 vojáci)). U nich nalezen pláneš o umístěně 175 min se zašreslenými vzdálenostmi, min, štere byly odstřelovány z obvodu Hájku (viz pláneš str. 145.) Taž 26 min zaměřeno na štatní šilnici od Bystřičké šilnice po spojeku do Bystrovan se vzdáleností 800 až 850 metrů, 6 min na křižovatku š Bystrovanům.

850 metrů, 4 miny silnice z Pystrovaniem 750 metrů, 4 miny most přes Bystřičku u kovárný 550 metrů, 8 min cihelna 700 metrů, 4 miny křižovatka svěsedlické silnice 1200 metrů, 4 miny silnice Bystřice - Bukovany 700 metrů, 50 min Velká Bystřice po 1400 a 1600 metrech, 70 min směr Práslavice po 1300, 1600 a 1900 metrech. Z těchto zůstalo asi 40 neodstřelených (viz plánek na protější straně, zhotovený ve stejné velikosti dle původního originálu, který v obecní kronice)

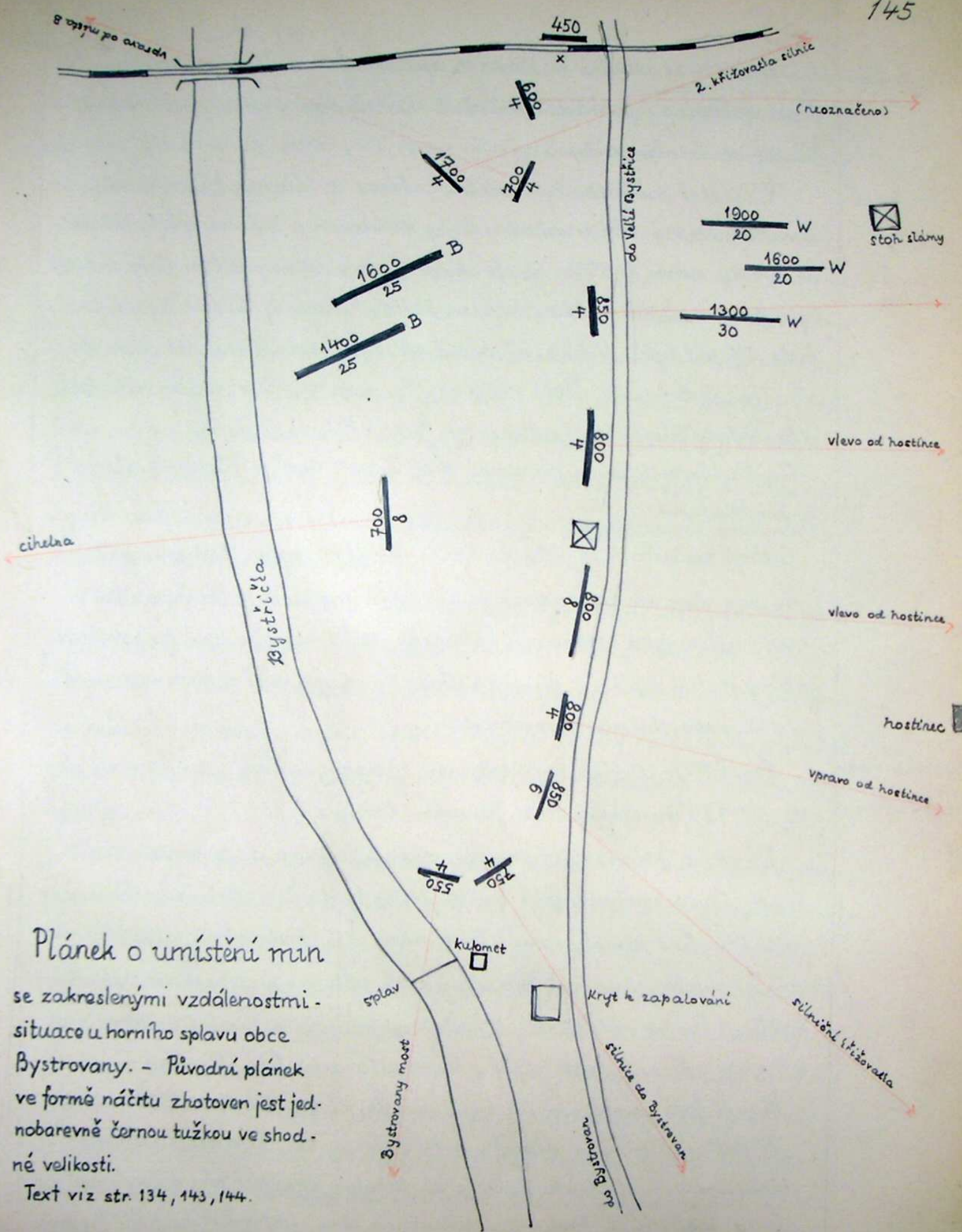
Ve směru od Práslavic dorazil předvoj RA do obce v úterý kolem 22 hodiny, obsadil domky po levém břehu Bystřičky. Štáb pod velením podplukovníka ubytoval se v čísle 130, v čísle 141 byl snad rovněž plukovník se synem. Štáb v č. 130 ještě téže noci sjednal telefonické spojení s předními hlídkami na západ. (Jméno podplukovníka, i majora v č. 26, velitele skupiny došlé od Šternberka nebylo mně na dotaz sděleno, naopak dotaz vzbudil nedůvěru, třebaže byl formulován potřebou budoucího - vděčného - zápisu do kroniky našeho místního osvobození -). Znepořojování zbytkem Němců, ocitnuvších se takto v jejich týlu trvalo, jak řečeno i přes noc z 8. na 9. květen.

Velitel severní skupiny v obci, major RA v č. 26 doporučil již po obsazení v pondělí 7. května nevycházeti z krytů a ještě celý úterý 8. května.

Při postupu RA zraněno bylo více rudarmějců, kteří byli transportováni na nosítkách tažených koněm s volným koncem nosítek vlečeným pružným koncem po zemi, na obvažiště do Chvalovic.

Noc z úterka na středu byla pro obyvatele pravého břehu osady bez větších příhod. Pověst, že táhne od Práslavic 600 SSmanů ušázala se licho. Táž jsme hráli v domech na housle i piano, na harmoniše i gramofon. Ve středu byl již poměrný klid, byly vyvěšovány vlajky a od Rusů jsme se dovídali o kapitulaci Říše -

Koncem týdne přišel do naší vsi větší oddíl Rusů. Byli u nás ubytováni asi 10 dní. Byli to poměrně starší lidé - ženisté. Bylo po válce, odpočívali, říkajíce: german kaput, vojna šaput. Byli to hodní lidé, chovali se vzorně.

Plánek o umístění min se zakreslenými vzdálenostmi - situace u horního splavu obce Bystřice. - Původní plánek ve formě náčrtu zhotoven jest jednobarevně černou tužkou ve shodné velikosti.

Text viz str. 134, 143, 144.

Školy ve škole

Zmíniti se dlužno o škodách způsobených ve škole a v cihelně. Škola poškozena byla řadou průstřelů, hlavně oken i střechy, uvnitř utrpěla již obsazením zátopníky.

v cihelně

V cihelně poškozena byla značně sušárna a lisovna, kam zapadly 3 vzdušné miny. Obě provozovny byly demolovány. Poškozeny byly též značně střechy domu č. 57 a 58. Ve chlévě správce cihelny fr. Bozděcha zabita byla koza a slepice. - Dělostřelečnou palbou zasaženy dělnické byty a to v čísle 57 pět bytů, v čísle 67 rovněž pět bytů, zvláště nábytek Josefa Pechačče a Bohumila Štola v čísle 67. Budova t. z. Portakuru měla jeden dělostřelečný zásah, štenj poškodil byt Josefa Mlčocha (číslo 60).

Bojů zúčastnili se již jmenovaní Miloš Dohnal, Bedřich Půda, fr. Lažomý a Jan Pileša ml.

Odboje zúčastnili se jako partyzáni Tomáš Rajnoka, Bedřich König.

Do obce dopadlo za osvobozovacích bojů značné množství granátů a min, celkem přes 300, vesměs lehčí ráže. Velké množství oken bylo rozbito otřesy, tlakem explosí i přímo průstřely. Řada granátů explodovala na půdách nebo dokonce v místnostech.

Osvobození samoty. Sušárna.

Zmíniti se dlužno o osvobození samoty, Sušárna (samota má čísla 42, 55, 73) dle zprávy štěpt Jaroslava Kobry z č. 73.

Již sama poloha této samoty dávala s hlediska vojenského tušiti, že při těžkých osvobozovacích bojích mohlo by dojiti k značnému poškození, ne-li k zničení samoty samé. Tento názor byl opodstatněn jednak rozmístěním palebných zdrojů Němců, jednak polohou protitančového příkopu, probíhajícího ve vzdálenosti 50 metrů od samoty a konečně polohou protitančové zábrany, probíhající přes regulovanou řeku Bystřičku.

Hlavní fáze osvobozovacích bojů nastala již dne 5. května 1945.

Po státní silnici od Lipniče n. B. směrem na Olomouc započalo stěhování nacistických hipo- i autokolon, trvajících přes celou noc až do poledních hodin následujícího dne. Letci RA nechali ku po-

divu odjížděti tyto kolony bez jakéhokoliv zásahu, zatím co v krátkých mezidobích bombardují bez ustání početně mnohem slabší kolony pochoduující směrem přes Droždín na Dolany. Situace se zřejmě počíná vyjasňovati poznávaním, že RA přijde nejdříve od severu, t. j. dříve nežli od jihu.

V neděli odpoledne 6. května 1945 počínají Němci ostrélovati dělostřel. palbou okraje lesa nad severním okrajem vesnice Samotíšky a k večeru téhož dne dochází ke jejich zběsilé palbě do prostoru kostela Svatý Kopeček. Ostrélování samotného kostela na Sv. Kopečku provádí jednak vrhače min z prostoru bývalé pevnůstky vých. Hamerský mlyn a děla větší ráže z prostoru Olomouc. Ještě během této noci dochází k požáru kostelní věže na Sv. Kopečku. Také místo Olomouc hoří na několika místech a z prostoru Chválkovice jest po celou noc slyšeti ozvěnu palby pěchotních, dělostřelečných i jiných zbraní (minomety a výbuchy malých leteckých pum).

6. v.

Nastává pondělí 7. května. Z prostoru obce Bystrovany lze pozorovati prchající zbytky nacistických ochránců k Olomouci. Prchají přes pole, v síle až 3 družstev. Během poledne oživuje palba všech zbraní: Němci palí z prostoru pevnůstky u hamerského mlýna, ze břehu mlýnské strouhy na hamerský mlyn, zde jsou umístěny baterie, ze severního rohu hřbitova v Hodolanech a z pevnůstky bystrovanské.

7. v.

Asi ve 14 hodin nalétává letec RA jedno z palčících děl v pevnůstce bystrovanské a po krátkém bombardování vyřazuje dělo z boje a na pevnůstce nastává klid.

Odpolední hodiny ubíhají rychle za velmi rušné palby. Konečně v 18,55 hodin přijíždí směrem od vesnice Bystrovany k Sušárně tři samochodky (děla na pásovém podvozku). Jsou to ony tanky, které první vnikly do obce. (viz str. 140 a 141). Po krátkou dobu trvajícím odstraňování protitančové zbraně z chodníku na repulaci Bystřičky dojíždí všechny tři samochodky k Sušárně. Zůstávají za nimi Němci pracně vybudované protitančové zákopy, jako výsměch německé chvástivosti o neporazitelnosti.

Vítají se obyvatelé Suširny s velitelem samochodok (starší poručík RA - kapitán), jemuž ukazují v terénu umístění německých palebných zdrojů a informují ho o jejich síle. Na pokyn svého velitele samochodky zastavují, obrací hlavní proti nepříteli a pálí: jedna na bývalou pevnůstku u hamerského mlýna, druhá na těžký kulomet nacházející se v ohybu mlýnského náhonu vedoucího od Bystrovan na Hamerský mlýn a třetí samochodka pálí na roh hřbitova v Hodolanech (PT pušky - protitankové pušky).

Po vypálení několika ran (každé dělo 7-10) postupují samochodky dále směrem k bystrovanské pevnůstce. Na poloviční vzdálenosti od samoty k pevnůstce se vedoucí samochodka znovu zastavuje a pálí opět na roh hřbitova v Hodolanech. Nato všechny samochodky hravě přejíždí pěší zákop před vchodem do pevnůstky, provádějí obličovací manévr pevnůstky od Olomouce a hravě se této zmocňují. Odpor zde však není žádný, neboť poslední obhájci pevnůstky prošli již několik hodin před příchodem Rusů v největším krapu.

Taž osvobozena tato samota a ženy - obyvatelky Suširny vychází z krytí v zahradách, kde trávily poslední tři dny.

Ještě celou noc ze 7. na 8. květen je slyšeti jen stálou střelbu. Olomouc je na mnoha místech v plamenech.

V ranních hodinách 8. května přichází do samoty Suširna minometná rota 82mm RA, která zařizuje své velitelství v ložnici domku č. 42. Muži ze samoty pomáhají podporučíkovi RA se stavbou telef. vedení a se zřizováním telefonní stanice. - Velitel minometné roty umísťuje 2 minometry v zahradě domku č. 42 (kolčová J.) a 2 minometry u studny v Suširně. Veliteli roty dostává se informací podle mapy v terénu a pomocí v zaměření minometů do prostoru podjezdu v Pavlovicích.

Současně je velitel informován o kapitulaci Německa (poslech zpráv na samotě - do té doby ještě bez připojení na elektr. síť - dál se na akumulátory, za těchto okolností předstihl včasností vesnici z posle-

chu bez proudu a osvětlení vyřazenou -). Rusové vystřelují z minometů po 2 až 3 ranách. V 11 hodin dopoledne dostávají telef. zprávu o dobytí Olomouce. Současně přezkušují němec. minomet (zákopový 45mm), dovezený z předešlého zákopu před bystrovanskou pevností. Rusové vypalují z něj 2 rány do prostoru zákopu mezi Bystrovany a Droždínem, na což ihned reagují Němci palbou z prostoru mezi Bystrovany a Vel. Bystřicí. Po vypálení ran z tohoto minometu Rusové jej rozbíjí.

Ve 12,30 hodin se dává rota na další pochod do prostoru okrajových domků ve Starých Hodolanech. Ještě před odchodem je velitel roty upozorněn na léčku na okraji domku ve St. Hodolanech (zákop s těžkými kulomety), což tento s povděkem bere na vědomí.

Během pohybu a za pobytu této minometné roty v Sušárně byla sledována palba německých min na Bystrovany (prostor cihelny, ulice za školou, prostor u zastávky a ulice za nádražím), střílená z prostoru od horního splavu k železniční trati (viz plán umístění str. 145).

Během odpoledne 8. května přijíždí na fotbalové hřiště (na pastvisku) první dělostřelecké kolony RA. Také po silnici od Příkladovic na Olomouc pohybuje se několik dělostřeleckých kolon. Jelikož silnice byla v blízkosti hamerské bývalé pevnosti přerušena (státní i okresní), přijíždějí kolony přes mlynářskou struhu a seřazují se na poli severně silnice směrem na Hodolany.

Večer dne 8. května 1945 v 19,30 hodin dochází z pudy stodoly hamerského mlýna k velké palbě pěchotních zbraní na řadící se kolony RA na poli sev. silnice k Hodolanům. Střely dopadají na Sušárnu a je lehce raněn Jaroslav Kobza, pozorující celý průběh před domkem č. 73. Rusové obklopují stodolu hamerského mlýna a během 30ti minut je stodola celá v plameni.

Po likvidování posledního hnízda odporu nacisté odjíždí část kolon dále k Olomouci, zatím co zbylá část seřazuje se na fotbalovém hřišti u Bystrovan k zaslouženému odpočinku.

Následujícího dne 9. května prováděna prohlídka bystrovanské pevnosti

št. rotm. Fr. Škrabalem (bydlícím v č. 131) za pomoci mužů ze samoty i vesnice za účelem pátrání po zbytcích ukrytých Němců. Prohlídka skončila bezvýsledně.

Oběti.

Vzpomínáme-li dnes oněch dnů nejistoty osobní, odhodlání i odvahy, slávy i vítězného nám konce, nesmíme zapomenouti všech těch našich, kteří položili svoje životy buď za nás nebo místo nás všech, kteří dále žijeme.

Z místních obyvatel je to 21 letý Štěpán Kopečný ml. z č. 8, zastrelený SS vojáky na silnici po destruční mostě v pondělí 7. března odpoledne, dále 19 letý Václav Šulc ml. z č. 112, střelou z Hájek v úterý 8. března rdno, dále 14letá Anička Hradilová ml. z č. 24, střelou v úterý 8. března o 20 hodině na náspek dvora.

Vesměs přistřely břicha či plic, - nemožný přísun do nemocnice v Olomouci dovršil tragiku jejich osudu. Ve stejnou hodinu smrti Štěp. Kopečného ml. umírá jeho starší bratr Vojtěch Kopečný, churaný na plíce. Ve Chvalčovicích zastrelen za osvobozovacích bojů dne 8. března Ladislav Roubal, 63letý, bývalý hostinský v Pystrovanech č. 33. - Za osvobozovacích bojů na jižní Moravě zahynul František Šklenář 37letý, z čísla 20, hospodářský správce na dvoře Strachotín u Palavských vrchů.

Vzpomenuto budiž opětně obětí nacistické zvěsilosti, již padl v obět 21letý Vít Šklenář, typograf, z čísla 39, zatčený po dvakrát (po prve vězněn 6 neděl) pro ilegální činnost, po druhé zatčen 17. srpna 1944, vězněn v Osvětimi a zmizelý beze stopy, dále 30letý František Šindelář, knihař, z čísla 40, zatčený 10. února 1943, vězněn v Gellersdorfu do 10. března 1945, zemřel na následky mučení (plíce) 18. srpna 1945 v Pystrovanech. V lese u Kyjanice upálen za živa Josef Musil z čísla 60, dělník cihelny, dne 21. dubna 1945 a pohřben 14. března na hřbitově v Tršticích. (viz též strany 117 a 121). -